

RADÍČ, okr. Příbram, Středočeský kraj

Pravěké hradiště – oppidum Hrazany

150–50 př. Kr.

Význam: Oppidum doby laténské, svou polohou nad vltavským údolím nejkrásnější z českých oppid.

Historie: Oppidum Hrazany (tento zavedený název je odvozen od blízké osady, i když lokalita leží na k. ú. Radíč) tvoří součást vltavské vodní cesty, která v pravěku spojovala podunajský prostor s oblastí Čech. Předpokládá se, že *hradiště spadalo do mocenské sféry *oppida ve Stradonicích (→Stradonice u Nižboru), oproti němuž je výrazně chudší v množství a bohatství archeologických nálezů (např. mincí, luxusních předmětů nebo cizích importů). Hlavním zdrojem obživy zdejší komunity bylo zřejmě zemědělství a specializovaná výroba, konkrétně zpracování železa a barevných kovů. Oppidum bylo pravděpodobně založeno po polovině 2. století př. Kr.; zaniklo –

spolu s ostatními – kolem poloviny 1. století př. Kr.

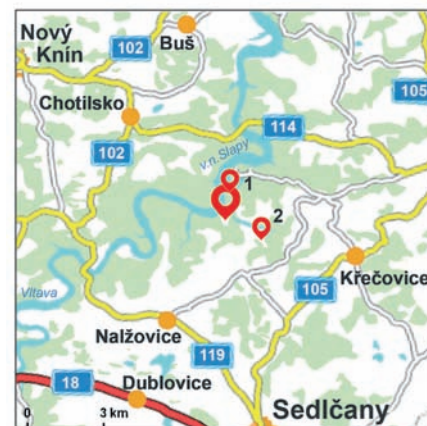
Hrazany patří mezi nejprozkoumanější lokality svého druhu u nás; výzkumy Archeologického ústavu ČSAV probíhaly na oppidu zejména v 50. letech 20. století. Byla zde doložena přítomnost člověka už v paleolitu a mezolitu, jeden z vrcholů hradiště byl pravděpodobně osídlen i v eneolitu a v době bronzové. Výraznější stopy po sobě zanechalo osídlení ze závěru doby halštatské, během něhož snad došlo k větším terasovým úpravám na vrchu Doubí. Vrchol osídlení lokalita poté zažila během dvou posledních století př. Kr., kdy se v sedle mezi kopci rozložilo laténské oppidum.

Popis: Lokalita leží v malebné krajině nad vltavským údolím a je usazena mezi dvěma vrcholy (Doubí a Červenka) nad Vltavou a potokem Mastníkem.

↑ *Pohled na dva vrcholy oppida (vlevo Doubí, vpravo Červenka) od východu. Foto Z. Kačerová, 2013.*

□ *Plán lokality podle Drda – Rybová 1997 a podkladů R. Křivánka; upravila A. Daniellisová.*

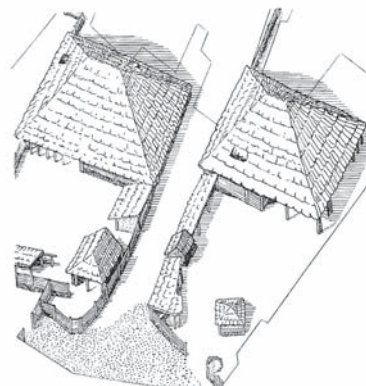

Původně strmé srázy vrcholů jsou nyní opticky sníženy Slapskou přehradou o zhruba 50 m (převýšení mezi hladinou řeky a vrcholem Doubí činilo kdysi přes 200 metrů). Na počátku zabírala ohrazená plocha kolem 30 ha; v průběhu osídlení byla rozšířena na konečných 39 ha. Areál je členěn na čtyři části: *předhradí na severním svahu Červenky, vrchol Červenky s jižními a jihovýchodními svahy, sedlo či střední úval okolo současné usedlosti Hrádnice a vrcholová část Doubí se severními až severovýchodními svahy. Osídlena byla patrně i plocha za opevněním Doubí, tzv. jižní předhradí.

Hlavní fortifikace je patrná při příchodu do areálu oppida do vesnice Hrazany. Polní cesta vede kolem předhradí k úpatí kopce Doubí, který je na jižní straně ohrazen *valem. Cestou podél valu dále na západ je možno vidět na svahu v listnatém lese, který spadá do Vltavy, zdvojený val v okolí brány **E**. Paralelní valová linie vedle původně podél celého vnějšího opevnění, ale vzhledem k tomu, že ji tvořil patrně jen sypaný hliněný val (bez vnitřní kamenné konstrukce), byla až na parti v lese na svahu rozvezena při novodobém obdělávání polí. Opevnění je v terénu více či méně viditelné po celém obvodu ostrohu až ke svahům Červenky. Za jejím severním vrcholem se nachází nevelké severní předhradí. Potenciální terénní relikty jižního svahu Doubí splývají s novověkými mezemi.

K hlavní bráně **A** vedla cesta z vltavského údolí. Brána stála v místech, kde obvodové opevnění klesající z Doubí přechází do sedla u Hrádnice; dnes je zde informační tabule. Brána **B** se nacházela východně od Červenky v severní části obvodového opevnění a dochovaly se v ní vyjeté koleje od povozů s rozvorem kol 130cm (odkryl je *ar-

cheologický výzkum). Tato brána patrně podlehla požáru; v terénu dnes není patrná. Brána **C** je situována na východní straně nad údolím Mastníku a brána **D** stávala na jihovýchodním svahu Doubí. Brána **F** byla postavena ve fortifikaci severního předpolí obvodového opevnění pod vrcholem Červenky. Nebyla zkoumána, v terénu je však patrný příkop a val západního křídla, který je vtažen mírným obloukem do vnitřního prostoru.

Do oppida vedly nejméně čtyři přístupové cesty. Zásadní roli pro jejich umístění hrály brody přes Vltavu u ústí Mastníka a u zaniklého Sejkého ostrova. Patrně hlavní cesta vystupovala od severozápadu směrem od ostrova svahem vltavského údolí a procházela bránou **A** do prostoru Hrádnice. Další cesta probíhala od brodu při soutoku Vltavy s Mastníkem branami **F** a **B**. Třetí cesta vedla nad údolím Mastníku k bráně **C** a další přístup směřoval jistě i na jižní předhradí od dnešní vesnice Hrazany.

Vnitřní areál hradiště rozdělovaly komunikace na jednotlivé sídelní plochy, na nichž stály ohrazené dvorce – typické sídelní jednotky oppid.

Na svazích obyvatelé zakládali své domy na terasovitých, uměle upravených plošinách, které byly částečně zapuštěny do terénu. Výzkum objevil i vydlážděnou plochu ve středu hradiště. Žlutá turistická značka vede přes středový úval se statkem Hrádnice, v jehož místě měly stát dvorce, na vrchol Červenky. Na úpatí kopce výzkum prokázal domy s kamennou podezdívkou, které připomínají domy tzv. helvétského okruhu, obvyklé na laténských sídlištích v dnešním Švýcarsku.

Na vrcholu Červenky je v terénu patrné malé středověké *tvrziště, které snad postavil ve druhé polovině 14. století Olbram z Hrádnice. Znatelné jsou jeho kruhové obvodové valy a příkopy. Cesta vede dále k severu na ostroh nad řekou, na němž stojí kamenný hrádek Ostromeč, postavený rytíři Břekovci z Ostromeče. V 15. století se u nedaleké Živohoště střetli husité s královským vojskem. Na Hrazanech pod vrcholem Červenky jsou dochovány malé kamenné zidky, které měly husity chránit při noclehu před bitvou. Z archeologického výzkumu odsud pocházejí také nálezy středověkých mincí a *militarií. [ad]

Literatura: Jansová 1965, 1986, 1988, 1992; Čtverák 2002; Čtverák a kol. 2003.

Navigační bod: N 49°43'54.94", E 14°24'10.28" (brána D); N 49°44'03.34", E 14°24'26.01" (brána C).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u rozcestníku „Hrazany“ po žluté i modré turistické znače na oppidum.

Rizika: Žádná. Vegetace znesnadňuje viditelnost reliktů v zalesněných částech.

Okolí: [1] Radíč (PB), zřícenina hradu Ostromeč: N 49°44'40.87", E 14°24'21.70" (1,1 km).

[2] Radíč (PB), zřícenina hradu Kozí hřbet (Hrádek): N 49°43'29.04", E 14°25'44.66" (2,1 km).

↑ Rekonstrukce dvorcové zástavby v sedle Hrádnice na oppidu. Podle Jansová 1965.

↖ Opevnění předhradí na vrchu Doubí od jihu. Foto J. Marounek, 2010.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čišecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.